

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Постановка проблеми. Корупція в Україні залишається одним з загальнонаціональним лихом, що турбує українське суспільство. Головною причиною Революції Гідності наприкінці 2013 – на початку 2014 року стала боротьба з корупцією. На ліквідацію хабарництва була спрямована Антикорупційна стратегія на 2014-2017 роки, ухвалена Законом України 14 жовтня 2014 року, що установила вищий рівень відповідальності органів державної влади та керівників у втіленні державної антикорупційної політики. Згідно із дослідженнями індексу сприймання корупції Україна зайняла 142-ге місце серед 175-ти досліджених держав наприкінці 2014 року за рівнем корумпованості. Такий значний показник сприймання хабарництва громадянами трактується недостатністю ефективних реформ у сфері запобігання і протидії корупції в Україні. При цьому Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки так і не стала ефективним інструментом антикорупційної політики.

Мета дослідження. Розгляд прийнятих в Україні рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію і чинників, які до неї призводять.

Для досягнення мети ми ставимо наступні завдання:

- розглянути питання оновлення адміністративно-правового механізму запобігання і протидії корупції;
- проаналізувати нове антикорупційне законодавство України (2014 року);
- показати зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів.

Вклад матеріалу. Дослідження корупції в Україні підкреслює, що упродовж 2012–2013 років ані якісні, ані кількісні показники корупції не знижувалися. Отже, за 2013 рік по параметрах політичного та фінансового шахрайства Україна знизилася аж на 10 пунктів. Хоча в 2014 році Україна зуміла випередити лише Таджикистан, Туркменістан і Узбекистан.

Не підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наприкінці 2013 року було наслідком побоювання олігархів перед явним суперництвом. Адже українські монополісти до цього часу не спроможні керувати бізнесом за світовими шаблонами і, як результат, вони обирають добре знайомі механізми співробітництва з корумпованими сусідами, як зазначає Transparency International Україна – найвідоміша антикорупційна організація України.

В Україні для бізнесменів фігурують ніби два правила гри – для «своїх» і «чужих». До того ж урядовці показуються не просто залученими у фінансові потоки, але й самі керують ними. Відмовлення від неприхованих придбань, державними виробництвами, а це 350 млрд грн на рік яскраво характеризує цю проблему. Внаслідок цього, свідомі громадяни та громадські антикорупційні організації держави на чолі з Transparency International Україна ще раз наголосили уряду не дозволити потрапити державі в «корупційну прірву».

Революція Гідності 2013-2014 рр., яку ще називають Євромайданом стала несподіваною відповіддю на стан справ у державі. Зміни в країні були підбурені через відхилення від курсу на євроінтеграцію і протидію йому, а також зміцнення корупції в руках президента В. Януковича і його клану – відбувалися в період із 21 листопада 2013 року до лютого 2014 року.

Варто зазначити, що обсяги й потужність збільшення корупції протягом 2013 року в Україні, серед інших причин і умов, викликали вже не до поодиноких політичних протестів в країні, а ввімкнули механізм революційної зміни влади в державі, що в 2014 році дозволив прихід до влади сил, протилежних корупційним організаціям, а пізніше законне обрання Президента України і нового складу Верховної Ради України.

Прийняття наступних антикорупційних законів восени 2014 року спричинили до покращення системи недопущення і опору корупції в Україні.

Завдяки ухваленню Верховною Радою протягом квітня-травня 2013 року низки антикорупційних законів було стабілізовано питання відповідальності юридичних осіб за зроблені в їх зацікавленостях або від їх імені корупційні злочини (говориться про Закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 р.; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження державної антикорупційної політики» від 14 травня 2013 р.; «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 18 квітня 2013 р.; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України щодо відповідальності юридичних осіб)» від 23 травня 2013 р.), фактично не закінчився наступний рівень поліпшення системи перешкоджання і опору корупції.

Отже, Верховна Рада України показала, що спроможна затверджувати вирішальні для країни і суспільства закони, направлені на ліквідацію головної внутрішньої небезпеки – корупції. Поміж останніх вагомих законних антикорупційних кроків були, зокрема, такі.

Ухвалено загальнодержавну антикорупційну стратегію, закони України «Про перешкоджання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII, «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 роки» та «Про організацію Національного антикорупційного бюро».

Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII український парламент:

– схвалив Антикорупційну стратегію держави Україна на 2014–2017 роки;

- запровадив серйозні переми до Закону України «Про засади уникнення і опору корупції»
- довірив Кабінету Міністрів України в тримісячний термін з дня набуття чинності цим Законом:

а) опрацювати процес прийняття завдань (програму) щодо втілення підстав державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 роки;

б) впорядкувати свої нормативно-правові акти до належності із цим Законом.

З ціллю створення програми чесної та спеціальної публічної служби згідно до міжнародних стандартів і кращого світового досвіду положеннями Антикорупційної стратегії України на 2014–2017 роки сформовано наступні заходи:

1) опрацювати та затвердити зміни до Закону України «Про державну службу» 2011 року, з прислуханням до думки програми SIGMA, публічності, скоординувати його із Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» і гарантувати їх втілення і, до того ж, оцінка їх здійснення та черговий огляд із зваженням на здобутий досвід;

2) затвердити закон стосовно впровадження дієвих способів установа, уникнення зіткнення інтересів і, крім того, декларування майна, статків, витрат і обов'язків фінансового характеру публічних службовців;

3) доручити на спеціально уповноважений орган із завдань перешкоджання корупції функції з втілення моніторингу практики використання загальноприйнятих стандартів та затвердження роз'яснень з метою виправлення прогалин у практиці використання; надати систематичне навчання службовців з питань моралі та реалізації антикорупційних запитів;

4) затвердити закон про безпеку осіб, що правдиво сповіщають про корупційні правопорушення (викривачів), прогнозуючи обов'язок повідомлення й захист викривачів, розроблення внутрішніх і зовнішніх каналів подання інформації, системи захисту викривачів від пригноблення та гоніння, а також заходи заохочування звісток про корупцію;

5) затвердити закон про реалізацію випробування публічних службовців на чесність, в якому окреслити правила й порядок здійснення таких випробувань, підтвердження легальності та нагляду, результати здійснення (стимулювання або притягнення до дисциплінарної відповідальності) і до того ж такі випробування є таємними слідчими операціями, їх наслідки не можуть застосовуватися у кримінальному процесі як способи доведення, за їх результатами кримінальне провадження не відкривається. Окреслити ще у Кримінальному кодексі України позицію про те, що не є підбуренням на здобуття неправомірного зиску застосування спеціально уповноваженими суб'єктами у районі опору корупції ситуації, за якої у суб'єкта вже з'явився намір на давання чи одержання неправомірної вигоди;

б) змінити систему оплати праці публічних службовців шляхом істотного поліпшення рівня посадового заробітку (із зваженням на рівень оплати праці на подібних посадах у приватному класі), припинення або вагомого обмеження премій (додаткових виплат), які діляться на розуміння керівництва, ліквідація безпідставних пільг та переваг.

До того ж Антикорупційною стратегією прогноуються:

– продовження перебудови уряду щодо державних придбань з ціллю позбутися загроз корупції і уведення неприхованої системи здійснення державних отримань;

– уникнення корупції в приватному класі й низка відповідних заходів;

– втілення повноваження осіб на право до даних, гарантування прозорості суспільно бажаної інформації, ефективний державний контроль за втіленням відповідного законодавства.

Варто похвально зауважити передбачене Антикорупційною стратегією організація системи інструментів, що зможуть оперативню викривати та з'ясувати корупційні злочини, вилучати статки, які були засобом злочинного функціонування або здобуте внаслідок такого функціонування, притягувати до відповідальності осіб, які були причетні до здійснення корупційних злочинів, в тому числі способом:

- покращення кримінального законодавства;

- організації елементів досудового слідства та судової процедури та стягнення у дохід держави майна, нажитого внаслідок злочинної діяльності;

- формування спеціально уповноваженого органу щодо питань знайдення та вивчення корупційних злочинів;

- запровадження посад кваліфікованих антикорупційних прокурорів, інших заходів.

Висновки. На мою думку, незважаючи на те, що обов'язок протистояти корупції доручено багатьом чиновникам і посадовим особам, починаючи від Президента України і закінчуючи працівниками спеціальних підрозділів, проте, щоб побороти корупцію повинні долучатися усі громадяни. Державні службовці без хабарів будуть добросовісно здійснювати свої повинності лише тоді, коли боротьба з корупцією виконуватиметься на всіх рівнях, усіма засобами. Та поки що корупція і хабарі цілком захопили країну. Такий стан речей, у дійсності, корисний лише одиницям, а більшість людей від цього потерпають, самі цього не усвідомлюючи. Тому дуже важливим є впровадження таких заходів, як антикорупційна просвіта та виховання дітей і населення в цілому через заклади освіти, культури, засоби масової інформації тощо, створення нових громадських антикорупційних організацій і залучення до роботи в них максимального кола громадян.

Література

1. Антикорупційний портал. – Режим доступу: <http://www.acrc.org.ua/ua/news-and-events/news/all/poroshenko-stvoriv-antikorupcziynu-nacrzadu.html>
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
4. Huryk M., Essel Dayton Corruption as manipulation of political activity (comparative analysis of Ukraine and Ghana) Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: [Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 20-21 квітня 2018 р.]. – Тернопіль: Економічна думка, 2018. – С. 354-357
5. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-vii>
6. Ткачук Г. Нові антикорупційні закони мають покласти край тотальній корупції та всюдозволеності, до яких звикли хабарники // LB.UA. Режим доступу: <http://uainfo.org/blognews/417442-nov-antikorupcivni-zakoni-mavut-poklasti-kray-totaliv-korupcvi-tavsedozvolenost-do-vakih-zvikli-habarniki.html>
7. Тучак Р.М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією./ дис ... канд. юрид. наук : спеціальність 12.00.07 // Р.М. Тучак. – Х., 2007. – 198 с.
8. Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparencv.org/cpi2014/results>
9. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки : Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/14092.html>
10. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/>